

Мастоўшчына: сем святочных дзён

Тыдзень культуры Мастоўскага раёна «Культура без межаў», ініцыяваны аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мастоўскага райвыканкама, прайшоў у г. Масты Гродзенскай вобласці. Да яго арганізацыі ды адкрыцця, якое адбылося ў Мастоўскай раённай бібліятэцы, спрычыніліся выдавецтва «Чатыры чвэрці» ды Саюз пісьменнікаў Беларусі.

У складзе сталічнай дэлегацыі Масты наведалі першы сакратар СПБ Генадзь Пашкоў, сябры Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Дзмітрый Дзямідовіч, Аліна Легастаева, Анатоль Зэкаў, Яна Явіч і менеджар выдавецтва «Чатыры чвэрці» Святлана Франко. Дырэктар Мастоўскай раённай бібліятэкі Таццяна Стэльмах падкрэсліла: кніжніца ўжо працягла час падтрымлівае цесны творчыя стасункі з гэтым выдавецтвам, пастаянна папаўняючы свае фонды кнігамі з серыі «Дзеці вайны», «Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі».

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мастоўскага райвыканкама Сяргей Дзейкала ў прывітальным слове зазначыў: тыдні культуры падзяцца ва ўсіх раёнах Гродзенскай вобласці. Гэта доўгатэрміновы праект, які носіць не камерцыйны, а асветніцкі характар і скіраваны на тое, каб паказаць найлепшыя напрацоўкі устаноў культуры рэгіёна.

Паводле намесніка старшыні Мастоўскага райвыканкама Аляксандра Яраша, на гасціннай мастоўскай зямлі заўсёды прыемна бачыць выбітных дзеячаў, у тым ліку айчынных пісьменнікаў. Такія сустрэчы дапамагаюць акцэнтаваць большую ўвагу людзей, асабліва маладых, на развіцці нашай культуры.

Падчас адкрыцця святочнага тыдня публіка паглядзела відэапрэзентацыю, прысвечаную культуры Мастоўшчыны, і пабачыла выступленне народнага ансамбля песні «Ярыца».

Сваю творчасць прадставілі і госці Тыдня культуры Мастоўшчыны — літаратары. У дар бібліятэцы яны перадалі кнігі сяброў СПБ з аўтографамі. Пра дзейнасць выдавецтва «Чатыры чвэрці» распавяла Святлана Франко. Уласную байку прачытала мастаўчанка, аўтар некалькіх паэтычных зборнікаў Зінаіда Біліда.

Генадзь Пашкоў прызнаўся, што Тыдзень культуры Мастоўшчыны — падзея, якая не толькі ўражае, але і здзіўляе неардынарным, «раённым», фарматам. Генадзь Пятровіч не толькі пазнаёміў прысутных з уласнымі творами, але і прадставіў часопіс Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі «Белая Вежа». Акрамя таго, дыпламы Саюза пісьменнікаў Беларусі за прапаганду айчынай літаратуры з яго рук атрымалі Аляксандр Яраш, Таццяна Стэльмах, былы дырэктар Мастоўскай раённай бібліятэкі Таццяна Валчкевіч, дырэктар Гудзевіцкага дзяржаўнага літаратурна-краязнаўчага музея Кацярына Басінская.

Удзельнікі Тыдня культуры Мастоўшчыны.

У межах Тыдня культуры Мастоўшчыны адкрылася і выстаўка мастацкай вышыўкі ў Мастоўскім раённым цэнтры рамёстваў. Дырэктар цэнтры Жанна Новік прадставіла публіцы майстроў Галіну Пракопчык і Марыю Саўко, якія распавялі пра сваю творчасць.

Галіна Пракопчык, ураджэнка вёскі Брузгі Гродзенскага раёна, займаецца мастацкай вышыўкай ужо каля 10 гадоў. Асабліва любіць вышываць горад і прыроду. У серыі работ — выявы Лондана, Прагі, Парыжа, Венецыі... Мастаўчанка Марыя Саўко аднавіла мноства вышываных твораў, што дайшлі да нас з даўніх часоў. На Лідчыне, адкуль яна родам, не было дзяўчыны, якая б не ўмела вышываць. Скончыўшы школу, марыла стаць ткачыхай, але маці адгаварыла. У выніку скончыла медвучылішча, адкуль яе накіравалі на працу ў Масты — у Дом інвалідаў... Займацца вышыўкай працягнула ўжо на пенсіі. Сёння ў творчым арсенале Марыі Станіславаўны — кветкавыя матывы, пейзажы.

Падчас Тыдня культуры Мастоўшчыны рэалізаваны цэлы комплекс імпрэз, разлічаных на прадстаўнікоў розных пакаленняў.

Арына КРАЙКО

Мудрая школа Келімбетава

Немат Келімбетаў — казахскі вучоны-літаратуразнаўца, перакладчык, празаік, публіцыст, імя якога сёння ўсё больш вядомае ў свеце. Многія гады быў прыкуты да ложка і інваліднай каляскі. Можна толькі здагадацца, якія пакуты давалося яму трыццаць! Пайшоў з жыцця ў 2010 годзе.

Ды мужнасць, вера ў вечнасць, жаданне з дня ў дзень следаваць маральным, духоўным арыенцірам фарміравалі і надалей асобу з вялікай літары. Асабліва пакутлівымі былі дзесяць першых гадоў хваробы, якую Немат Келімбетаў сустрэў у 35 гадоў. Але побач была каханая жонка Куаньыш, любімыя сыночкі Мухіт і Кайрат. Трэба было думаць і пра іх. Нягледзячы на ўсе складанасці, Немат знайшоў у сабе сілы для няпростай сферы творчасці — мастацкага перакладу. Гэтым і карміў сям'ю.

З успамінаў жонкі пісьменніка Куаньыш-апай: «...Абільжамін Жумабаеў... прапанаваў перакласці на казахскую мову раман армянскага пісьменніка Леаніда Гурунца «Мой мілы Шушыкент». Гэта, канечне, было праявай неацэннай дабраціны, бо ў той час абы-каму не даручалі рабіць мастацкі пераклад. Немат пачаў знаёміцца з раманам. Тут трэба падкрэсліць тое, што чытаць кнігу для яго таксама было справай няпростай, вельмі пакутлівай. Паколькі рукі не дзейнічалі, мы прыладзілі на яго грудзях прыстасаванне з дошчачак, на якое прымацоўвалі кнігу. Да таго часу муж ужо размаўляў; дачытаўшы чарговую старонку, ён клікаў мяне, каб перавярнуць лісток. Калі я выходзіла з дому па справах, каля галавы бацькі сядзеў Кайрат і выконваў гэты абавязак. Паступова Немат сам навучыўся языком перагортваць кніжныя старонкі»...

Такім быў пачатак вялікай нястомнай дарогі! Адразу на памяць прыходзяць рэальныя жыццёвыя гісторыі пісьменніка і шахцёра Уладзіслава Цітова, легендарнага Мікалая Астроўскага (яго раман «Як гартавалася сталь» — і сёння адна з цікавых кніг для кітайскай моладзі!), нашай зямлячкі — франтавой медсястры Зінаіды Тусналобавай-Марчанка...

Следам за мастацкім перакладам прыйшла ўвага і да арыяльнай прозы. Пра выпрабаванні лёсу Немат Келімбетаў напісаў аповесць «Не хачу губляць надзею». Былі створаны кнігі «Лісты да сына», «Зайздрасць».

Вучоны напісаў унікальную, наватарскую працу «Агульная літаратурная спадчына цюркскіх народаў». Такое шырокамаштабнае палотнішча не кожнаму здароваму навукоўцу магчыма адолець.

Цяпер кнігі Немата Келімбетава перакладзены на мовы многіх народаў свету. Па-беларуску выдадзены «Не хачу губляць надзею», «Лісты да сына». Дарэчы, выданне аповесці «Не хачу губляць надзею» пабачыла свет з прадмовамі акадэміка Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, славутага беларускага нейрахірурга Арнольда Смяяновіча і лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь пісьменніка Уладзіміра Ліпскага. А зусім нядаўна ў Маскве ў выдавецтве «Художественная літаратура» выйшла ў свет па-свойму ўнікальная кніга «Клас Келімбетава».

У адным зборніку, прысвечаным казахскаму асветніку, выступаюць пісьменнікі, вучоныя, грамадскія дзеячы з розных краін свету. Усе разважаюць пра грамадзянскі, навуковы і мастацкі феномен Келімбетава, асэнсоўваюць яго творчую спадчыну, жыццёвы лёс. Валеры Ганічаў, Георгій Прахін, Абдзіжаміл Нурпеісаў, Чжан Хайдзі, Юн Біньш, Святлана Ананьева, Фархад Хамраеў, Райхан Маженкызы — іх і шмат каго яшчэ захапляе постаць, уражваюць перакананні Немата Келімбетава. З артыкулам «Беларуская платформа Немата Келімбетава» выступае Аляксей Карлюкевіч.

Завяршае кнігу нарыс кандыдата філалагічных навук Святланы Ананьевай — «Любімы вучань Мухтара Ауэзава». Ёсць там і такія словы (цытата са спадчыны легендарнага педагога Януша Корчака): «Трэба адшукаць сябе ў грамадстве, сябе ў чалавецтве, сябе ў Сусвеце». Мяркую, што гэтыя словы самым непасрэдным чынам адносяцца і да Немата Келімбетава. Казахскі асветнік знайшоў сябе і ў грамадстве, і сярод пакаленняў усяго чалавецтва. Тым ён і цікавы Сусвету. Творчая, навуковая спадчына пісьменніка, літаратуразнаўцы, якога надзвычай загартаваў жыццёвы лёс, крочыць па ўсёй планеце.

...Дарэчы, у кнізе «Не хачу губляць надзею» (Мінск, 2014 год) развагам Немата Келімбетава папярэднічае верш азербайджанскага паэта Чынгіза Аліаглу ў перакладзе на беларускую мову Таццяны Сівец: «Нібы пчала да кветкі-лэсу, / Ты адляцеў у боскі вырай. / Ты даказаў, што смак палёту / Магчыма зведаць і бяскрылым». Ведаю, што ёсць вершы, прысвечаныя Немату Келімбетаву і ў беларускіх паэтаў — Міколы Мятліцкага, Юліі Алейчанка, Генадзя Аўласенкі.

Сяргей КЛІПЛАЎ

Таямніцы Рэйтана

Вечарына, арганізаваная арт-суполкай імя Тадэвуша Рэйтана і прысвечаная памяці гэтага выбітнага дзеяча беларускай гісторыі, адбылася ў мінскім ДOME-музеі Ваньковічаў.

У зале дома-музея, упрыгожанай партрэтамі героя і малюнкамі з эпізодамі з жыцця ягонага роду, гучала музыка XVIII ст. у выкананні мастацтвазнаўцы Святланы Немагай. З прывітальным словам да ўдзельнікаў і гасцей вечарыны выступіў загадчык музея Сяргей Вечар, які перадаў слова кіраўніку арт-суполкі імя Тадэвуша Рэйтана Змітру Юркевічу. Суполка паўстала 18 красавіка 2013 года — гэтая дата супала з днём пачатку Трэхгадовага сойма — падзеі, якая стала вызначальнай у лёсе героя вечарыны і праславіла ягонае імя.

Тадэвуш Рэйтан нарадзіўся ў 1740 г. у маёнтку Грушаўка (цяпер у Ляхавіцкім раёне) і ў 1773 г. быў дэпутатам Сойма Рэчы Паспалітай ад Наваградскага ваяводства, які быў скліканы з ініцыятывы Расіі, Аўстрыі і Прусіі — каб заканадаўча замацаваць першы падзел Рэчы Паспалітай. Аднак Тадэвуш Рэйтан і Станіслаў Корсак атрымалі ад землякоў наказ бараніць незалежнасць і цэласнасць дзяржавы. Падчас аднаго з пасяджэнняў Тадэвуш Рэйтан лёг на парозе соймавай залы і не даваў падкупленым паслам-здранікам прайсці, звяртаючыся да іх са словамі: «Тагчыце мяне, але не забівайце Бацькаўшчыны!» — гэты момант адлюстраваны на вядомай карціне Яна Матэйкі.

Рэжысёр Уладзімір Арлоў згадаў пра праблемы, з якімі сутыкаюцца ўдзельнікі арт-суполкі ў сваіх клопатах пра спадчыну роду Рэйтанаў, асабліва пра несучыя стан маёнтка ў Грушаўцы. Ён таксама адзначыў, што ў Ляхавіцкім раёне дагэтуль няма краязнаўчага музея. Мастак Аляксей Родзін каротка распавёў пра мастацкую канцэпцыю свайго графічнага шэрагу, прысвечанага роду Рэйтанаў. Фёдар Чарняўскі, аўтар працы «Ураднікі Менскага ваяводства XVI — XVIII стст.», прывёў шмат цікавых фактаў пра павязь роду Рэйтанаў з мінскай шляхтай. Даследчык Здзіслаў Сіцька, які нарадзіўся непадалёк ад маёнтка Рэйтанаў, падзяліўся ўласнымі ўспамінамі пра гэтыя мясціны. А гісторык Анатоль Сцебурака захапляльна распавёў пра пошукі дакументаў, звязаных з родам Рэйтанаў, у Французскім ваенным архіве, а таксама пра пахаванні выхадцаў з Беларусі на Манмартрскіх могілках у Парыжы.

Напрыканцы імпрэзы публіцы былі прапанаваныя для прагляду фільмы, прысвечаныя героям вечара, у тым ліку серыя цыкла «Адваротны адлік», створаная каналам АНТ пры ўдзеле сяброў суполкі. А на падворку дома Ваньковічаў у напаўмістычным святле вечаровых ліхтароў глядачоў чакала выстаўка аднаго вечара — графічная серыя «Род Рэйтанаў. Асобы. Падзеі» аўтарства Алясея Родзіна.

Інтэр'еры старасвецкага дома-музея, графічныя вобразы, тагачасная музыка і захопленасць даследчыкаў — усё гэта дапамагло публіцы думкамі перанесціся ў бурлівае XVIII стагоддзе і адчуць сапраўдны гонар за сваіх продкаў, надзею на лепшую будучыню зямлі, за волю якой тыя змагаліся.

Дар'я ЛАТЫШАВА